

Bijlage 1: Overzicht vragen en antwoorden schriftelijk overleg informele Telecomraad d.d. 11 en 12 april 2024

Vraag	Antwoord (kabinetspositie)
Meerdere vragen over de inbreng van Nederland bij de totstandkoming van dit witboek.	Nederland heeft actief bijgedragen aan het Europese connectiviteitsdebat dat voorafging aan de publicatie van het witboek in de diverse Telecomraden het afgelopen jaar en in D9+ verband ¹ . Daarnaast heeft Nederland in mei 2023 een uitgebreide reactie gegeven op de verkennende consultatie van de Europese Commissie over toekomstige elektronische connectiviteit en digitale infrastructuur die met de Kamer is gedeeld. ²
Vraag over het duiden van de regel: "Het risico van een te eenzijdige focus op de positie van grote telecombedrijven is ook dat dit juist ten koste kan gaan van Europese innovatie en concurrentiekracht".	De liberalisering van de telecommarkt die sinds de jaren '90 van de vorige eeuw is ingezet heeft gezorgd voor de toetreding van veel nieuwe aanbieders die gingen concurreren met de voormalige grote staatsbedrijven. Dit heeft gezorgd voor hoogwaardige netwerken en diensten tegen een scherpe prijs. Een te eenzijdige focus op de positie van grote telecombedrijven – en dus minder op gezonde concurrentie die zich heeft bewezen – kan ten koste gaan van Europese innovatie en concurrentiekracht. Het kabinet acht het daarom van groot belang dat aan eventueel nieuw beleid een zorgvuldige probleemanalyse ten grondslag wordt gelegd en voldoende aannemelijk wordt gemaakt dat dit nieuwe beleid effectief is. Juist vanwege het grote belang van de digitale infrastructuur en de complexiteit hiervan moet goed worden nagedacht over de mogelijke gevolgen van beleid.
Positie van het kabinet t.a.v. het creëren van EU-kampioenen op operatorniveau in relatie tot concurrentie en innovatie.	Het kabinet acht het allereerst wenselijk dat de constatering in het witboek dat telecomnetwerken onvoldoende schaal kunnen verkrijgen goed wordt onderbouwd. Juist vanwege het grote belang en de complexiteit van de digitale infrastructuur blijft het kabinet aandringen op een zorgvuldige probleemanalyse en een degelijke onderbouwing van eventueel beleid om hiermee om te gaan. Daarnaast acht het kabinet het van belang dat effectieve concurrentie ook in nieuwe wetgevende voorstellen wordt geborgd, en zal zij zich met gelijkgestemde lidstaten hiervoor in Europa sterk maken.
Vraag t.a.v. voorwaarden aan concurrentie op netwerken en de rol van Nederland bij het bevorderen van concurrentie en innovatie. Vraag over aandacht voor duurzaamheid in de uitrol van netwerken.	Het kabinet beschouwt concurrentie als een noodzakelijke aanjager van investeringen, innovatie en betaalbaarheid. Het huidige uitgangspunt in het Europese kader is dat wanneer er geen sprake is van effectieve concurrentie, dominante aanbieders verplicht kunnen worden om toegang te geven aan concurrenten. Zo wordt naast concurrentie tussen netwerken ook concurrentie op netwerken mogelijk gemaakt. Het kabinet hecht eraan dat effectieve concurrentie ook in de toekomst door het regelgevend kader wordt geborgd. Het kabinet ziet het als zijn rol om zich met gelijkgestemde lidstaten hiervoor in Europa sterk te maken. Het kabinet ziet duurzaamheid als een integraal onderdeel van het beleid rondom de digitale infrastructuur. Dat betekent dat duurzaamheidsoverwegingen niet alleen een rol moeten spelen bij de uitrol van netwerken, maar ook in de exploitatie ervan. Overigens wijst het kabinet er ook op dat excellente connectiviteits-markten bij kunnen dragen aan duurzaamheids-verbeteringen in andere sectoren van de economie.

¹ De D9+ is een coalitie van Europese digitale koplopers, bestaande uit Zweden, Finland, Estland, België, Nederland, Luxemburg, Denemarken, Ierland, Tsjechië, Polen, Portugal en Spanje.

² Kamerstuk 21 501-33, nr. 1029

<p>Vraag over de 'goede vragen' die volgens het kabinet zouden moeten worden gesteld over de toekomst van de connectiviteitssector. Welk standpunt draagt het kabinet op elk van de genoemde vragen uit? Wat heeft Nederland nog nodig om deze vragen goed te beantwoorden?</p>	<p>Het witboek kan worden gezien als een visie van de Europese Commissie vooruitlopend op eventuele wetgevingsvoorstellen. Juist vanwege het grote belang en de complexiteit van de digitale infrastructuur hecht het kabinet grote waarde aan een zorgvuldige probleemanalyse en een degelijke onderbouwing van eventueel beleid om hiermee om te gaan. Om in Europees verband tot zorgvuldige beleidsafwegingen te komen moeten nog de nodige stappen gezet worden. In de Nederlandse reactie³ op de verkennende consultatie van de Europese Commissie vorig jaar over toekomstige elektronische connectiviteit en digitale infrastructuur en in de Staat van de Digitale Infrastructuur⁴ heeft het Kabinet haar visie op de digitale infrastructuur uiteengezet. Het kabinet meent dat grootschalige Europese consolidatie geen doel op zichzelf is, en dat de noodzaak hiervan vooralsnog niet voldoende is gesubstantieerd, mede gelet op de positieve invloed die (de vele) marktpartijen de afgelopen jaren hebben gehad op de uitrol van netwerken en de dienstverlening. Nederland ziet het versterken van interoperabiliteit en standaardisatie, dat wil zeggen het zorgen voor goede koppelingen tussen de netwerken en diensten van verschillende aanbieders, als mogelijke route om de Europese positie te versterken zonder afbreuk te doen aan gezonde concurrentie tussen aanbieders.</p>
<p>Vraag over de mogelijke consolidatie van telecombedrijven en de gevolgen daarvan op consumenten. Welke bescherming voor betaalbaarheid en consumentenrechten bepleit het kabinet in Europa? Wat kan daar nationaal aan gedaan worden?</p>	<p>Het kabinet meent dat grootschalige Europese consolidatie geen doel op zichzelf is, en dat de noodzaak hiervan vooralsnog niet voldoende is onderbouwd. Het in stand houden van voldoende concurrentie is de belangrijkste randvoorwaarde om hoogwaardige, betaalbare diensten te houden. In het bestaande wettelijk kader van de Europese Telecomcode is sprake van een relatief hoog niveau van geharmoniseerde consumentenbescherming. Het kabinet ziet op dit moment geen aanleiding om dit niveau te verzwaken of te verlichten.</p>
<p>Vraag over kabinetspositie t.a.v. de concurrentie tussen operators op landelijk niveau. Hoe gaat het kabinet daarbij de concurrentie tussen Nederlandse operators bewaken?</p>	<p>De huidige concurrentie tussen operators op landelijk niveau wordt beoordeeld door de Autoriteit Consument en Markt (ACM) als onafhankelijk markttoezichthouder. In recente besluiten heeft de ACM geconcludeerd dat er voldoende concurrentie is in de telecommarkt.⁵ De vraag of en in welke mate het bouwen van sterke Europese leveranciers de concurrentie op landelijk niveau gaat beïnvloeden, is afhankelijk van de concrete invulling van het door de Europese Commissie beoogde nieuwe beleid. Deze inschatting is op dit moment niet goed te maken. Het waarborgen van voldoende concurrentie op landelijk niveau is een belangrijk onderdeel van het Europese beleidsdebat en daarmee een gespreksonderwerp met de Commissie en lidstaten.</p>
<p>Vraag over het financieringsmodel voor de dure uitrol van 5G in Europa. Welke investeringen verwacht het kabinet van lidstaten, leveranciers en grootgebruikers?</p>	<p>Private investeringen in de digitale infrastructuur zijn het uitgangspunt in het Europese telecomkader. Daar waar de markt onvoldoende voorziet in de gewenste investeringen kunnen publieke investeringen een rol spelen, mits wordt voldaan aan de Europese kaders voor staatssteun. De verdere uitrol van 5G vergt net als de uitrol van eerdere generaties mobiele technologie de nodige investeringen van telecomaandbieders. Er zijn op dit moment geen concrete aanwijzingen dat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn om deze investeringen te doen. Wel is het belangrijk dat zich voldoende vraag ontwikkelt naar 5G-diensten, omdat er anders onvoldoende prikkels zijn voor telecombedrijven om hun netwerken steeds verder te ontwikkelen. Om die reden vindt het kabinet het belangrijk dat er in Europees verband voldoende aandacht is voor het stimuleren van de vraag naar geavanceerde use-cases.</p>

³ Kamerstuk 21 501-33, nr. 1029.

⁴ Kamerstuk 26 643, nr. 1119

⁵ [ACM ziet voldoende concurrentie telecommarkt, maar houdt vinger aan de pols | ACM.nl](#) en [KPN mag Youfone overnemen | ACM.nl](#)

<p>Vraag of de minister in gesprek gaat met andere deelnemende landen die momenteel grote telecombedrijven en -apparatuurleveranciers al aan het positioneren zijn om een centrale, orkestrerende rol op nationaal niveau te pakken om tegenwicht te kunnen bieden tegen de dominantie van voornamelijk Amerikaanse partijen op de cloudmarkt? Vraag over lessen die de minister kan trekken uit de manier waarop andere EU-landen met het cloudvraagstuk omgaan. Vraag of de minister eventueel een samenwerking met andere landen voor zich ziet in het strategisch positioneren van Europese telecombedrijven.</p>	<p>Tijdens de Telecomraad zal Nederland aandacht vragen voor het nader concretiseren van de geschetste beleidsrichtingen in het witboek van de Europese Commissie. Specifiek ten aanzien van een beoogde centrale, orkestrerende rol voor telecombedrijven is het belangrijk om te begrijpen wat het witboek hieronder concreet verstaat. Het witboek is hierover nog relatief abstract. Meer duidelijkheid is nodig voor een verdere appreciatie, en om vast te stellen in hoeverre een dergelijke rol een realistisch en wenselijk beleidsdoel is. De digitale infrastructuur is voortdurend in beweging, waarbij de rollen van en verhoudingen tussen de verschillende actoren zoals telecombedrijven en cloudaanbieders in de waardeketen geen vaststaand gegeven zijn. Tijdens de Telecomraad zal Nederland in gesprek gaan met de andere lidstaten om kennis te nemen van hun gedachten over de manier waarop we samen met deze partijen innovatie kunnen stimuleren. Nederland blijft de samenwerking met andere lidstaten zoeken en zal ook met hen van gedachten wisselen over het strategisch positioneren van Europese telecombedrijven. Het ontwikkelen van Europees aanbod van clouddiensten is een belangrijk beleidsonderwerp, dat het telecombeleid overstijgt en waarbij veel verschillende initiatieven op nationaal en Europees niveau een rol kunnen spelen. Nederland werkt hierop samen met de Europese Commissie en andere lidstaten, waarbij ook steeds over en weer lessen worden getrokken. Uitgangspunten zijn dat onze digitale open strategische autonomie en verdienvermogen versterkt worden, waarbij aandacht moet zijn voor innovatie en concurrentie. Beleid dat zich hierop richt moet niet beperkt zijn tot alleen het positioneren van telecombedrijven, maar ook aandacht hebben voor nieuwe innovatieve Europese bedrijfsmodellen. Nederland steunt beleid gericht op de ontwikkeling van innovatieve clouddiensten door Europese partijen die veelbelovende cloudtechnologie ontwikkelen, waaronder maar niet uitsluitend telecombedrijven. Zo hebben de lidstaten van de Europese Unie op 15 oktober 2020 een verklaring ondertekend om samen te werken aan de uitrol van veerkrachtige en concurrerende cloudinfrastructuur en -diensten in heel Europa. Aan deze verklaring wordt onder andere concreet invulling gegeven middels een aantal initiatieven. Via het 'Important Projects of Common European Interest on the next generation Cloud Infrastructure and Services' (IPCEI CIS) stelt Nederland ruim 71 miljoen euro subsidie beschikbaar voor de ontwikkeling van een nieuwe generatie innovatieve, duurzame en veilige Europese cloudoplossingen. De Tweede Kamer is op 21 december 2023 over de IPCEI CIS geïnformeerd middels de beantwoording van vragen van de Kamer en een Kamerbrief. De projecten, inclusief de uitrolfase, lopen tot en met 2028. Daarnaast neemt Nederland deel aan de European Alliance for Industrial Data, Edge and Cloud, waarin overheden en bedrijven op Europees niveau samenwerken om de ontwikkeling en uitrol van nieuwe oplossingen te stimuleren. Ook loopt het Gaia-X initiatief, dat erop gericht is om een alternatief te ontwikkelen voor de deels gesloten ecosystemen van bestaande grote cloudspelers. Diverse Nederlandse bedrijven en organisaties zijn hierachter de drijvende kracht, het gaat hierbij zowel om telecombedrijven als andere innovatieve spelers. We betrekken deze partijen ook actief bij de vormgeving van ons beleid, en blijven vanzelfsprekend met bedrijven en experts in gesprek. In de op 22 maart aan uw Kamer verzonden beantwoording van vragen van de leden Kathmann, Six Dijkstra en Sneller⁶ over de verhuizing van het '.nl domein' hebben de Minister van Economische Zaken en Klimaat en de Staatssecretaris voor Koninkrijksrelaties en Digitalisering aangegeven in gesprek te gaan met de Nederlandse cloudsector en andere belanghebbenden zoals gebruikers en experts.</p>
---	---

⁶ [Antwoord op vragen van de leden Kathmann, Six Dijkstra en Sneller over de verhuizing van het.nl domein | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

	<p>Dit gesprek heeft op 27 maart plaatsgevonden en werd door alle aanwezigen als zeer nuttig ervaren. Het werd door de deelnemers gewaardeerd dat het kabinet nadrukkelijk aandacht heeft voor risicovolle strategische afhankelijkheden op het gebied van cloud. Vanuit het afwegingskader zoals neergelegd in de Agenda Digitale Open Strategische Autonomie⁷ zijn verschillende aandachtspunten en oplossingen besproken. Daarbij kwamen verschillende ideeën aan de orde, waaronder het versterken van handhaving en toezicht van bestaande wet- en regelgeving vanuit o.a. de Dataverordening en de Digitalemarktenverordening, de (potentiële) rol van de overheid als aanbesteder van clouddiensten (via het Rijkscloudbeleid), als ook het investeren in concrete projecten die kunnen opschalen tot alternatieve cloudproducten en diensten, (waarbij ook de hierboven genoemde IPCEI CIS werd genoemd). Er was overeenstemming dat betere samenwerking tussen alle betrokkenen (overheid, bedrijfsleven, wetenschap, maatschappelijke organisaties) vereist is. Het idee is dan ook om de inzichten van deze bijeenkomst te betrekken in de verdere beleidsontwikkeling rond het cloud vraagstuk.</p>
<p>Verschuiven uitingen van de Europese Commissie schetsen de noodzaak voor financiële investeringen in de Europese telecomsector. Volgens schattingen is er €200 miljard nodig om de doelen te behalen die zij zichzelf heeft gesteld (bijvoorbeeld op het gebied van 5G). Hoe kijkt de minister naar deze opgave?</p>	<p>Het kabinet onderkent dat de verdere uitrol van 5G en glasvezel voor Europese telecombedrijven een flinke opgave is, net zoals dit gold voor eerdere generaties mobiele technologie en vaste netwerken. Deze investeringsbehoefte moet tegelijkertijd in perspectief gezet worden tegen de gangbare totale jaarlijkse investeringen door de sector. Deze bedragen op basis van cijfers van de grote Europese telecombedrijven tussen de 50 en 60 miljard euro per jaar⁸. Daarbij is het belangrijk dat zich voldoende vraag ontwikkelt naar 5G-diensten, omdat er anders onvoldoende prikkels zijn voor telecombedrijven om hun netwerken steeds verder te ontwikkelen. Om die reden vindt het kabinet het belangrijk dat er in Europees verband voldoende aandacht is voor het stimuleren van de vraag naar geavanceerde use-cases.</p>
<p>Hoe kijkt de minister specifiek naar de tweede pijler, waarin wordt geconstateerd dat de huidige Europese telecommarkt te gefragmenteerd is voor de nodige schaalvergroting en de bijbehorende investeringen? In hoeverre deelt zij deze analyse van de Europese Commissie, en in hoeverre komt dit overeen met het Nederlandse kabinetsstandpunt?</p>	<p>Het kabinet meent dat grootschalige Europese consolidatie geen doel op zichzelf is, en dat de noodzaak hiervan voornamelijk niet voldoende is gesubstantieerd, mede gelet op de positieve invloed die (de vele) marktpartijen de afgelopen jaren hebben gehad op de uitrol van netwerken en de dienstverlening. Nederland ziet het versterken van interoperabiliteit en standaardisatie, dat wil zeggen het zorgen voor goede koppelingen tussen de netwerken en diensten van verschillende aanbieders, als mogelijke route om de Europese positie te versterken zonder afbreuk te doen aan gezonde concurrentie tussen aanbieders.</p>
<p>In hoeverre komt de analyse van de Commissie overeen met de eerdere reactie die Nederland gaf op de verkennende raadpleging, waarin werd gesteld dat Nederland onvoldoende marktfalen ziet wat ingrijpen zou rechtvaardigen in de telecomsector.</p>	<p>Juist vanwege het bestaan van marktfalen is de telecomsector al gedurende decennia onderworpen aan sectorspecifieke wetgeving om hoogwaardige netwerken en diensten tegen scherpe prijzen te garanderen. Het kabinet meent dat er wel degelijk sprake van marktfalen zou zijn in afwezigheid van het huidige Europese wetgevend kader. Nederland heeft daarom in zijn reactie op de verkennende raadpleging benadrukt dat nieuwe wetgevende voorstellen gebaseerd dienen te zijn op een zorgvuldige probleemanalyse. Specifiek ten aanzien van de mogelijke beleidskeuze voor het opleggen van een internettoelheffing heeft Nederland in zijn zienswijze duidelijk gemaakt dat er geen sprake is van marktfalen dat dit specifieke instrument rechtvaardigt.</p>

⁷ Kamerstuk 36 259, nr. 21.

⁸ Zie het rapport 'State of Digital Communications', ETNO, januari 2023: Reports ([etno-state of digital communications 2023.pdf](#)).

<p>In de eerdere reactie op de verkennende raadpleging werd gesteld dat regulering negatieve gevolgen zou hebben voor de kleinere telecomexploitanten, wat uiteindelijk leidt tot hogere kosten voor eindgebruikers en tot minder innovatie. Tegelijkertijd erkent dit kabinet ook dat het uitbesteden van diensten door Nederlandse overheden aan buitenlandse partijen ook risico's met zich meebrengt⁹. Graag een toelichting over hoe de minister de terughoudendheid in marktconcentratie rijmt met deze kwetsbaarheid in onze strategische autonomie.</p>	<p>De passage uit de Nederlandse consultatiereactie die de leden van de D66-fractie aanhalen doelt op de eventuele invoering van een internettolheffing. In bredere zin ziet het kabinet voldoende concurrentie als een belangrijk fundament voor de Europese concurrentiekracht en daarmee als een bouwsteen voor digitale open strategische autonomie. Het kabinet ziet geen direct verband tussen het nastreven van voldoende concurrentie op de telecommarkt en het uitbesteden van diensten door de Nederlandse overheid. Het kabinet is van mening dat eventueel nieuw beleid gebaseerd moet zijn op een zorgvuldige probleemanalyse, juist vanwege het grote belang en de complexiteit van de digitale infrastructuur.</p>
<p>Hoe ziet de minister dat invulling kan worden gegeven aan een holistische benadering van beleid op het gebied van digitale connectiviteit? En op welke wijze kan dit leiden tot het bevorderen van concurrentie en investeringsprijkkels voor alle spelers?</p>	<p>Zoals het kabinet ook heeft benadrukt in de Staat van de Digitale Infrastructuur¹⁰ is het van groot belang om beleid voor de verschillende onderdelen van het ecosysteem in onderlinge samenhang te bekijken. In sommige gevallen kan dit betekenen dat bepaald beleid meer gelijkgetrokken moet worden, terwijl in andere gevallen juist verschillend beleid wenselijk kan zijn. Zo is er al langer regelgeving om wisselen van telecoaanbieder eenvoudiger te maken en wordt dat nu met de Data Act ook voor het wisselen van cloudaanbieder geregeld. Dit kan niet in zijn algemeenheid worden bepaald en vergt zorgvuldige analyse per geval. Op basis van een zorgvuldige analyse kan bij het vaststellen van beleid ten aanzien van de digitale infrastructuur optimaal rekening worden gehouden met concurrentie- en investeringsprijkkels, maar ook andere belangrijke aspecten zoals weerbaarheid en duurzaamheid.</p>

⁹ Binnenlandsbestuur, 1 maart 2024, [Overheden besteden maildiensten uit aan VS.](#)

¹⁰ Kamerstuk 26 643 nr. 1119